

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA POLSKIEGO W SZKOLE PONADPODSTAWOWEJ

I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. MARII SKŁODOWSKIEJ-CURIE
W STAROGARDZIE GDAŃSKIM

Opracowano na podstawie:

Barbara Pałasz, *Sztuka wyrazu*. Program nauczania języka polskiego w czteroletnim liceum ogólnokształcącym i pięcioletnim technikum. Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, Gdańsk 2019.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE NA III ETAPIE EDUKACYJNYM

(ZAKRES PODSTAWOWY I ROZSZERZONY)

I. Kształcenie literackie i kulturowe

1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu, a także dostrzeganie roli czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na ten proces.
3. Rozumienie konieczności zachowania i rozwoju literatury i kultury w życiu jednostki oraz społeczeństwa.
4. Rozróżnianie kultury wysokiej i niskiej, elitarnej i popularnej oraz dostrzeganie związków między nimi.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
6. Kształtowanie różnorodnych postaw czytelniczych: od spontanicznego czytania do odbioru opartego na podstawach naukowych.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.
9. Kształcenie umiejętności rozumienia roli mediów oraz ich wpływu na zachowania i postawy ludzi, a także krytycznego odbioru przekazów medialnych oraz świadomego korzystania z nich.
10. Budowanie systemu wartości na fundamencie prawdy, dobra i piękna oraz szacunku dla człowieka.
11. Kształcenie umiejętności rozpoznawania i wartościowania postaw budujących szacunek dla człowieka (np. wierność, odpowiedzialność, umiar) oraz służących budowaniu wspólnot: państwowej, narodowej, społecznej (np. patriotyzm, sprawiedliwość, obowiązkowość, szlachetność, walka, praca, odwaga, roztropność).

II. Kształcenie językowe

1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.
2. Wzbogacanie umiejętności komunikacyjnych, stosowne wykorzystanie języka w różnych sytuacjach komunikacyjnych.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.
4. Świadome wykorzystanie działań językowych w formowaniu odpowiedzialności za własne zachowania językowe.
5. Uwrażliwianie na piękno mowy ojczystej, wspomaganie rozwoju kultury językowej, doskonalenie umiejętności posługiwania się poprawną polszczyzną.

III. Tworzenie wypowiedzi

1. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, argumentacji i udziału w dyskusji.
2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych i pisemnych.
3. Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich oraz innych tekstów kultury.
4. Doskonalenie umiejętności retorycznych, w szczególności zasad tworzenia wypowiedzi spójnych, logicznych oraz stosowania kompozycji odpowiedniej dla danej formy gatunkowej.
5. Rozwijanie umiejętności tworzenia tekstów o wyższym stopniu złożoności.

IV. Samokształcenie

1. Rozwijanie zainteresowań humanistycznych.
2. Doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji, w tym zasobów cyfrowych, oceny ich rzetelności, wiarygodności i poprawności merytorycznej.
3. Kształcenie nawyków systematycznego uczenia się, porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania oraz syntezy poznanego materiału.
4. Wyrabianie nawyku samodzielnej, systematycznej lektury.
5. Rozwijanie uzdolnień i zainteresowań poprzez udział w różnych formach aktywności intelektualnej i twórczej.
6. Umacnianie postawy poszanowania dla cudzej własności intelektualnej.
7. Rozwijanie umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną w poszukiwaniu, porządkowaniu i wykorzystywaniu pozyskanych informacji

WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE (TREŚCI NAUCZANIA)
III ETAP EDUKACYJNY (LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE)

I. KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE.

1. CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH

ZAKRES PODSTAWOWY

Uczeń:

- rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.)
- rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje; 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; 6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;

ZAKRES ROZSZERZONY

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej;
- rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;
- rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych oraz odczytuje ich funkcje;
- rozróżnia grupę literacką i pokolenie literackie; rozpoznaje założenia programowe w utworach literackich różnych epok;
- rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji;
- rozpoznaje w utworach literackich konwencje: baśniową, oniryczną, turpistyczną, nadrealistyczną, postmodernistyczną;
- określa przemiany konwencji i ich przenikanie się w utworach literackich; rozpoznaje odmiany synkretyzmu (rodzajowego, gatunkowego) oraz interpretuje jego znaczenie;
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego: aliterację, paronomazję, kontaminację, metonimię, synekdochę, synestezję, odmiany inwersji, gradację; określa ich funkcje;
- rozumie pojęcie groteski, rozpoznaje ją w tekstach oraz określa jej artystyczny i wartościujący charakter;

- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
- rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i topoty oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, Dziadów cz. II oraz Pana Tadeusza Adama Mickiewicza, Zemsty Aleksandra Fredry, Balladyny Juliusza Słowackiego;
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.
- rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- rozumie pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego;
- porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego;
- rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów;
- rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich.

2. ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

ZAKRES PODSTAWOWY

Uczeń:

- przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie, laudacja, homilia), popularnonaukowych i naukowych (rozprawa); wśród

tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz; rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte; rozróżnia odpowiedzi właściwe i unikowe;

- określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej; rozumie pojęcie katharsis i charakteryzuje jego rolę w kształtowaniu odbioru dzieła;
- charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;

ZAKRES ROZSZERZONY

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu;
- wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji dzieła sztuki;
- rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej;
- porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty;
- rozpoznaje i charakteryzuje główne style w architekturze i sztuce;
- odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach;
- zna pojęcie syntezy sztuk, rozpoznaje jej cechy i ewolucję od romantyzmu do współczesności.
- odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki;
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu.

II. KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE.

1. GRAMATYKA JĘZYKA POLSKIEGO

ZAKRES PODSTAWOWY

Uczeń:

- wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;
- rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;
- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;
- rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.

ZAKRES ROZSZERZONY

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto rozumie proces kształtowania się systemu gramatycznego i potrafi wskazać jego elementy we fleksji, w fonetyce i składni.

2. ZRÓŻNICOWANIE JĘZYKA

ZAKRES PODSTAWOWY

Uczeń:

- rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;
- rozróżnia style funkcjonalne polszczyzny oraz rozumie zasady ich stosowania;
- rozpoznaje i ocenia modę językową we współczesnym języku;
- określa rodzaje zapożyczeń i sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie różnych epok; odnosi wskazane zjawiska do współczesnej polszczyzny;
- zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym;
- rozpoznaje rodzaje stylizacji (archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, biblijna, mitologiczna itp.) oraz określa ich funkcje w tekście;
- rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.

ZAKRES ROZSZERZONY

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- rozumie i wyjaśnia różnicę między etymologicznym a realnym znaczeniem wyrazu;

- rozpoznaje prozodyczne elementy stylu: akcent, intonacja, dynamika, rytmizacja i określa ich funkcje w tekście;
- rozumie pojęcie socjolektu; rozpoznaje i określa jego funkcje komunikacyjne;
- rozumie, co to jest tabu językowe; rozpoznaje jego obecność w wypowiedziach;
- określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych;
- rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny (dzieła literackiego, autora) oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego;
- określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich;
- określa cechy stylu wypowiedzi internetowych oraz wartościuje wypowiedzi tworzone przez internautów.

3. KOMUNIKACJA JĘZYKOWA I KULTURA JĘZYKA

ZAKRES PODSTAWOWY

Uczeń:

- rozumie pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; rozróżnia typy znaków i określa ich funkcje w tekście;
- zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt);
- rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (homonimie, anakoluty, elipsy, paradoksy), dba o jasność i precyzję komunikatu;
- posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- odróżnia zamierzoną innowację językową od błędu językowego; określa funkcje innowacji językowej w tekście;
- stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność;
- rozróżnia pojęcia manipulacji, dezinformacji, postprawdy, stereotypu, bańki informacyjnej, wiralności; rozpoznaje te zjawiska w tekstach i je charakteryzuje;
- stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednie do sytuacji;
- charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).

ZAKRES ROZSZERZONY

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- określa intencję wypowiedzi jako aktu o dwóch znaczeniach: dosłownym i implikowanym (presupozycja);
- rozpoznaje i określa funkcje tekstu (fatyczną, magiczną);

- określa funkcje języka: poznawczą (kategoryzowanie świata), komunikacyjną (dostosowanie języka do sytuacji komunikacyjnej) oraz społeczną (budowanie wspólnoty regionalnej, środowiskowej, narodowej);
- określa rolę języka w budowaniu obrazu świata.

4. ORTOGRAFIA I INTERPUNKCJA.

ZAKRES PODSTAWOWY

Uczeń:

- stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en; pisowni skrótów i skrótowców;
- wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu;
- rozumie stylistyczną funkcję zamierzonego błędu ortograficznego w tekście artystycznym.

ZAKRES ROZSZERZONY

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto stosuje podstawowe zasady pisowni polskiej (fonetyczną, morfologiczną, historyczną i konwencjonalną) w zachowaniu poprawności zapisu wypowiedzi.

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI.

1. ELEMENTY RETORYKI

ZAKRES PODSTAWOWY

Uczeń:

- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;
- rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę;
- rozróżnia typy argumentów, w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam);
- rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach;
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;
- rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy;
- rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym;
- rozumie zjawisko nowomowy; określa jego cechy i funkcje w tekście.

ZAKRES ROZSZERZONY

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień;
- stosuje różne typy dowodzenia w wypowiedzi (indukcyjne, dedukcyjne, sylogizmy);
- rozpoznaje wywód o charakterze demagogicznym oraz metodę pytań podchwytliwych i sugerujących;
- rozumie pojęcie rubasznosci i sarkazmu, wskazuje ich funkcje w tekście oraz przedstawia propozycję odczytania;
- rozróżnia ironię w zależności od celu: satyrycznego, parodystycznego, przejawu drwiny i sarkazmu.

2. MÓWIENIE I PISANIE

ZAKRES PODSTAWOWY

Uczeń:

- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

- buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi;
- zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- tworzy formy użytkowe: protokół, opinię, zażalenie; stosuje zwroty adresatywne, etykietę językową;
- tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;
- odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi;
- tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;

ZAKRES ROZSZERZONY

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach: esej, interpretacja porównawcza, reportaż, felieton.

IV. SAMOKSZTAŁCENIE

ZAKRES PODSTAWOWY

Uczeń:

- rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;
- porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
- korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;
- sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych;
- dokonuje krytycznej selekcji źródeł;
- wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;
- wzbogaca swoją wypowiedź pozajęzykowymi środkami komunikacji;
- posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line;
- wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;
- gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych;
- korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość;
- wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć;
- zna pojęcie hipertekstu; rozpoznaje jego realizacje internetowe oraz pozainternetowe; określa ich funkcje w komunikacji, umiejętnie z nich korzysta w gromadzeniu informacji.

ZAKRES ROZSZERZONY

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową;
- włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu.

LISTA LEKTUR OBOWIĄZKOWYCH I UZUPEŁNIAJACYCH

* Lektura uzupełniająca nieujęta w podstawie programowej.

KLASA I

LEKTURA OBOWIĄZKOWA

ZAKRES PODSTAWOWY

- Biblia, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Księgi Hioba, Księgi Kohelecia, Pieśni nad Pieśniami, Księgi Psalmów (Psalm 1, Psalm 130), Apokalipsy wg św. Jana;
- Jan Parandowski, Mitologia, część I: Grecja (mity o Prometeuszu, Syzyfie, Orfeuszu i Eurydyce, mity o wojnie trojańskiej i o Labdakidach);
- Homer, Iliada (fragmenty), Odyseja (fragmenty);
- Sofokles, Antygona;
- Horacy – wybrane utwory (O co poeta prosi Apollina, Do młodzieży, Do Mecenasa, Wybudowałem pomnik);
- Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią (fragmenty);
- Gall Anonim, Kronika polska (fragmenty);
- Pieśń o Rolandzie (fragmenty);
- Legenda o św. Aleksym (fragmenty);
- Kwiatki świętego Franciszka z Asyżu (fragmenty);
- Bogurodzica;
- Lament świętokrzyski (fragmenty);
- Dante Alighieri, Boska komedia (fragmenty);
- Jan Kochanowski, wybrane pieśni, w tym: Pieśń IX ks. I, Pieśń V ks. II; psalmy, w tym Psalm 13, Psalm 47; tren IX, X, XI, XIX; Odprawa postów greckich;
- Piotr Skarga, Kazania sejmowe (fragmenty); • William Szekspir, Romeo i Julia, Makbet;
- Mikołaj Sęp Szarzyński, Sonet IV. O wojnie naszej..., Sonet V. O nietrwałej miłości...
- Daniel Naborowski, Marność, Krótkość żywota, Cnota grunt wszystkiemu, Do Anny, Na oczy królewny...
- Jan Andrzej Morsztyn, Do trupa, Niestatek
- Jan Chryzostom Pasek, Pamiętniki (fragmenty);
- Moliere, Skąpiec;
- Ignacy Krasicki, Hymn do miłości ojczyzny, wybrane satyry (Do króla, Pijaństwo, Świat zepsuty);
- Franciszek Karpiński, wybór sielanek (Do Justyny. Tęskność na wiosnę, Laura i Filon) i liryki religijnej (Pieśń wieczorna, O deszcz).

ZAKRES ROZSZERZONY

Utwory wskazane dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- Platon, Państwo (fragmenty);
- Arystoteles, Poetyka, Retoryka (fragmenty);
- Arystofanes, Chmury;

- Jan Parandowski, Mitologia, część II: Rzym (mit o założeniu Rzymu);
- Wergiliusz, Eneida (fragmenty);
- św. Augustyn, Wyznania (fragmenty);
- św. Tomasz z Akwinu, Summa teologiczna (fragmenty);
- François Villon, Wielki testament (fragmenty);
- Michel de Montaigne, Próby (fragmenty);
- François Rabelais, Gargantua i Pantagruel (fragmenty);
- Jan Kochanowski, Treny (jako cykl poetycki);
- Piotr Skarga, Żywoty świętych (fragmenty);
- William Szekspir, Hamlet.

LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA

- Sofokles, Król Edyp;
- Robert Graves, Mity greckie (mit o Narcyzie)*;
- Dzieje Tristana i Izoldy (fragmenty);
- Wincenty Kadłubek, Kronika polska* (fragmenty);
- Jan Długosz, Roczniki* (fragmenty);
- Skarga umierającego (fragmenty)*;
- Francesco Petrarca, Sonet 90*, Sonet 134*;
- Giovanni Boccaccio, Sokół;
- Mikołaj Rej, Żywot człowieka poczciwego (fragmenty);
- Jan Kochanowski, Pieśń XIX ks. II*, Pieśń XX ks. I*, Pieśń IX ks. I*, Pieśń IX ks. II*, Pieśń XXV ks. II*, Pieśń XXIV ks. II*; Pieśń świętojańska o Sobótce*; wybór fraszek (Człowiek boże igrzysko*, Ku Muzom*, O żywocie ludzkim*, Do gór i lasów*, Na lipę*, Raki*), Psalm 128*;
- Szymon Szymonowicz, Żeńcy (fragmenty)*;
- Andrzej Frycz Modrzewski, O poprawie Rzeczypospolitej (fragmenty);
- Józef Baka, Młodym uwaga*;
- Jędrzej Kitowicz, Opis obyczajów za czasów panowania Augusta III (fragmenty);
- Wacław Potocki, Transakcja wojny chocimskiej (fragmenty); Zbytki polskie*, Nierządem Polska stoi*;
- Adam Naruszewicz, Balon*;
- Ignacy Krasicki, Monachomachia (fragmenty); Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki* (fragmenty);
- Franciszek Karpiński, Żale Sarmaty*;
- Julian Ursyn Niemcewicz, Powrót pośta;
- Stanisław Staszic, Przestrogi dla Polski (fragmenty);
- Stanisław Trembecki, Powązki. Idylla (fragmenty);
- Franciszek Kniaźnin, Dwie lipy.
- Giovanni Pico della Mirandola, Mowa o godności człowieka*;
- Erazm z Rotterdamu, Pochwała głupoty (fragmenty);
- Tomasz Morus, Utopia (fragmenty);
- Kartezjusz, Rozprawa o metodzie* (fragmenty);
- Blaise Pascal, Myśli* (fragmenty);
- John Donne, Sonet VI*;

- John Locke, Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego*;
- Immanuel Kant, Co to jest oświecenie*;
- Jean-Jacques Rousseau, Julia, czyli Nowa Heloiza (fragmenty);
- Wolter, Kandyd (fragmenty).

KLASA II

LEKTURA OBOWIĄZKOWA

ZAKRES PODSTAWOWY

- Adam Mickiewicz, Oda do młodości, Romantyczność i inne wybrane ballady, Sonety krymskie (wybrane utwory); Konrad Wallenrod; Dziady cz. III;
- Juliusz Słowacki, Kordian, Grób Agamemnona (fragmenty), Testament mój i inne wybrane wiersze;
- Zygmunt Krasiński, Nie-Boska komedia;
- Cyprian Kamil Norwid, wybrane wiersze;
- Henryk Sienkiewicz, Potop;
- Bolesław Prus, Lalka, Z legend dawnego Egiptu;
- Eliza Orzeszkowa, Gloria victis;
- Adam Asnyk, wybór wierszy;
- Fiodor Dostojewski, Zbrodnia i kara;
- wybrane teksty publicystyczne.

ZAKRES ROZSZERZONY

- wybrane utwory poetyckie romantycznej literatury europejskiej;
- Juliusz Słowacki, Lilla Weneda;
- Cyprian Kamil Norwid, Bema pamięci żałobny rapsod, Fortepian Szopena, Czarne kwiaty (fragmenty), Promethidion (fragmenty);
- Honoré de Balzac, Ojciec Goriot;
- Gustaw Flaubert, Pani Bovary.

LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA

- Johann Wolfgang Goethe, Cierpienia młodego Wertera (fragmenty), Faust (fragmenty);
- George Byron, Giaur (fragmenty);
- Adam Mickiewicz, Dziady cz. IV;
- Maria Konopnicka, wybór wierszy.
- Friedrich Schiller, Rękawiczka*;
- Johann Wolfgang Goethe, Król olch*;
- Edgar Allan Poe, wybrane opowiadanie;
- Bolesław Prus, Omyłka*, Kroniki tygodniowe* (wybrane utwory);
- Henryk Sienkiewicz, Listy z podróży do Ameryki* (wybrane utwory).

KLASA III

LEKTURA OBOWIĄZKOWA

ZAKRES PODSTAWOWY

- wybrane wiersze następujących poetów: Jan Kasprowicz, Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Leopold Staff;
- Stanisław Wyspiański, Wesele;
- Władysław Stanisław Reymont, Chłopi (tom I – Jesień);
- Stefan Żeromski, Rozdziobią nas kruki, wrony..., Przedwiośnie;
- Witold Gombrowicz, Ferdydurke (fragmenty);
- wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Jan Lechoń, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Kazimiera Iłłakowiczówna, Julian Przyboś, Józef Czechowicz, Krzysztof Kamil Baczyński, Tadeusz Gajcy;
- Tadeusz Borowski, Proszę państwa do gazu, Ludzie, którzy szli;
- Gustaw Herling-Grudziński, Inny świat;
- Hanna Krall, Zdążyć przed Panem Bogiem.

ZAKRES ROZSZERZONY

- Stanisław Wyspiański, Noc listopadowa;
- Franz Kafka, Proces (fragmenty);
- Stanisław Ignacy Witkiewicz, Szewcy;
- Bruno Schulz, wybrane opowiadania z tomu Sklepy cynamonowe;
- Michaił Bułhakow, Mistrz i Małgorzata.

LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA

- Stefan Żeromski, Echa leśne;
- Joseph Conrad, Lord Jim;
- Zofia Nałkowska, Granica;
- Kazimierz Moczarski, Rozmowy z katem (fragmenty);
- Zofia Nałkowska, Przy torze kolejowym (z tomu Medaliony).
- Stanisław Przybyszewski, Confiteor* (fragmenty);
- Gabriela Zapolska, Moralność pani Dulskiej;
- Władysław Stanisław Reymont, Chłopi (tom II – Zima);
- Stefan Żeromski, Wierna rzeka* (fragmenty);
- Ida Fink, wybrane opowiadania (np. Wariat, Zabawa w klucz z tomu Skrawek czasu)*;
- Mieczysław Abramowicz, wybrane opowiadanie z tomu Każdy przyniósł, co miał najlepszego*.

KLASA IV

LEKTURA OBOWIĄZKOWA

ZAKRES PODSTAWOWY

- wybrane wiersze następujących poetów: Stanisław Baliński (wybrane wiersze z okresu emigracyjnego), Kazimierz Wierzyński (wybrane wiersze z okresu emigracyjnego), Czesław Miłosz (w tym wybrane wiersze z tomu Ocalenie), Tadeusz Różewicz, Miron Białoszewski, Jarosław Marek Rymkiewicz, Wisława Szymborska, Zbigniew Herbert (w tym wybrane wiersze z tomów Pan Cogito oraz Raport z oblężonego miasta), Halina Poświatowska, Stanisław Barańczak, Marcin Świetlicki, Jan Polkowski, Wojciech Wencel;
- Czesław Miłosz, Traktat moralny (fragmenty);
- Albert Camus, Dżuma;
- George Orwell, Rok 1984;
- Józef Mackiewicz, Droga donikąd (fragmenty);
- Sławomir Mrożek, Tango;
- Marek Nowakowski, Raport o stanie wojennym (wybrane opowiadanie); Górą „Edek” (z tomu Prawo prerii);
- Jacek Dukaj, Katedra (z tomu W kraju niewiernych);
- Antoni Libera, Madame;
- Andrzej Stasiuk, Miejsce (z tomu Opowieści galicyjskie);
- Olga Tokarczuk, Profesor Andrews w Warszawie (z tomu Gra na wielu bębenkach);
- Ryszard Kapuściński, Podróże z Herodotem (fragmenty);
- wybrane utwory okresu stanu wojennego;
- powojenna piosenka literacka – wybrane utwory Ewy Demarczyk, Jacka Kaczmarskiego, Wojciecha Młynarskiego, Agnieszki Osieckiej oraz wybrane teksty Kabaretu Starszych Panów.

ZAKRES ROZSZERZONY

- Janusz Głowacki, Antygona w Nowym Jorku;
- Tadeusz Konwicki, Mała apokalipsa;
- Jorge Luis Borges, wybrane opowiadanie;
- Sławomir Mrożek, wybrane opowiadania;
- wybrane eseje następujących autorów: Jerzy Stempowski, Gustaw Herling-Grudziński, Zbigniew Herbert, Zygmunt Kubiak, Jarosław Marek Rymkiewicz (co najmniej po jednym utworze);
- wybrane teksty z aktualnych numerów miesięczników oraz kwartalników literackich i kulturalnych.

LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA

- wybrane wiersze następujących poetów: Anna Kamieńska, Anna Świrszczyńska, Julia Hartwig, Stanisław Grochowiak, Edward Stachura;
- Leopold Tyrmand, Dziennik 1954 (fragmenty).
- wybrane wiersze poetów polskich i obcych (Rafał Wojaczek, Krzysztof Siwczyk, W.H. Auden, Elizabeth Bishop);
- Gustaw Herling-Grudziński, Wieża;
- wybrana powieść polska i obca z XX lub XXI wieku (Paweł Huelle, Weiser Dawidek*, William Golding, Władca much*, Gabriel Garcia Marquez, Sto lat samotności*);

- wybrany dramat polski i obcy z XX lub XXI wieku (Janusz Głowacki, Kopciuch*, Tom Stoppard, Arkadia*).

ŚCIEŻKA FILMOWO-TEATRALNA

Klasa I

- Dekalog. Jeden, reż. Krzysztof Kieślowski;
- Braveheart, reż. Mel Gibson¹*;
- H., reż. Jan Klata*;
- Dziewczyna z perłą, reż. Peter Webber*.

Klasa II

- Frankenstein, reż. Kenneth Branagh*;
- Lawa. Opowieść o „Dziadach” Adama Mickiewicza, reż. Tadeusz Konwicki;
- Lalka, reż. Jerzy Has*;
- Zbrodnia i kara, reż. Piotr Dumala*.

Klasa III

- Wesele, reż. Andrzej Wajda*;
- Moralność pani Dulskiej, reż. Tomasz Zygałto;
- Szewcy, reż. Marcel Kochańczyk*;
- Dzisiejsze czasy, reż. Charlie Chaplin*.

Klasa IV

- Umarła klasa, reż. Tadeusz Kantor*;
- Emigranci, reż. Kazimierz Kutz;
- Zezowate szczęście, reż. Andrzej Munk.

KRYTERIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	CELUJĄCY Uczeń:	BARDZO DOBRY Uczeń:	DOBRY Uczeń:	DOSTATECZNY Uczeń:	DOPUSZCZAJĄCY Uczeń:	NIEDOSTATECZNY Uczeń:
Stopień opanowania wiadomości	biegle opanował wszystkie wiadomości z zakresu programu nauczania lub dodatkowo przyswoił wiadomości wykraczające poza zakres programu nauczania	opanował wszystkie wiadomości z zakresu programu nauczania	wykazuje niewielkie braki w opanowaniu materiału programowego	ma braki w opanowaniu wiedzy z zakresu programu nauczania	wykazuje braki z zakresu podstawowych wiadomości objętych programem nauczania	ma liczne braki z zakresu podstawowych wiadomości objętych programem nauczania, co nie pozwala na kontynuację nauki w klasie wyższej
Rozumienie materiału nauczania	interpretuje zdobytą wiedzę w sposób samodzielny i oryginalny	samodzielnie interpretuje posiadane wiadomości	rozumie zdobytą wiedzę dzięki częściowej pomocy nauczyciela	rozumie zdobytą wiedzę dzięki pomocy nauczyciela	nie rozumie części materiału programowego	całkowicie nie rozumie wiadomości z zakresu programu nauczania
Stosowanie wiadomości	samodzielnie wykorzystuje zdobyte wiadomości w sytuacjach problemowych	samodzielnie stosuje nabyte wiadomości	stosuje zdobytą wiedzę przy niewielkiej pomocy nauczyciela	stosuje zdobytą wiedzę przy pomocy nauczyciela	stosuje zdobytą wiedzę przy wydatnej pomocy nauczyciela	nie umie stosować nabytej wiedzy
Prezentacja zdobytej wiedzy	prezentuje wiedzę, posługując się precyzyjnym językiem i bogatym słownictwem	nie popełnia błędów językowych w swoich wypowiedziach	popelnia drobne usterki językowe w swoich wypowiedziach	popelnia błędy językowe podczas wypowiedzi	popelnia częste błędy językowe w swoich wypowiedziach	nie potrafi zaprezentować zdobytej wiedzy
Trwałość zdobytej wiedzy	swobodnie operuje wiedzą pochodzącą z różnych źródeł	swobodnie operuje wiedzą z zakresu programu nauczania	w każdej sytuacji wykazuje się dobrą znajomością zdobytej wiedzy	przejawia braki w trwałym opanowaniu materiału programowego	w niewielkim stopniu utrwała zdobytą wiedzę	nie utrwała zdobytej